

LJUBLJANSKI ČASNIK.

St. 6.

V torik 21. Prosenca

1851.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petik. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožefu Blazniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četert leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znese 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje, za četert leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, kateri more po novi postavi frankiran biti.

Vradni del.

14. Prosenca 1851 je bil I. del, III. tečaj deželnega zakonika in vladnega lista izdan in razposlan, ki zapopade:

Razglas c. k. krajskiga poglavarstva od 24. Decembra 1850. Izdaja domovinskih listov z Januarjem 1851 začetvi. — Razglas c. k. krajske deželne komisije za oprosteno zemljiš od 28. Decembra 1850. Zdaljšanje obroka za napoved naturalnih davšin, ki so bile po §. 6. patenta od 4. Sušca 1849 kot rešljive izrečene. — Razpis c. k. krajskiga poglavarstva od 29. Grudna 1850. Predpis zastran obleke in oboroženja županijskih policijskih opravnikov.

16. januarja 1851 bo v c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju II. del občeniga državniga zakonika in vladnega lista in sicer v edino-nemškem izdanju izdan iz razposlan.

Zapopade pod

št. 9. Cesarski ukaz od 3. januarja 1851, s katerim se sodniška vravnava za lombardo-beneško kraljestvo vstanovi.

Dunaj 15. januarja 1850.

Od c. k. vredništva občeniga državniga zakonika in vladnega lista.

Ministerstvo bogočastja in uka je tehanta in šolskiga ogleda v Dolini, Jožefa Kovačiča za uda deželne šolske vradnije v Terstu in za začasniga inšpektorja ljudskih šol za kronovine Istrijo, Gorico, Gradiško in mesto Terst in njegovo okolico zvolilo.

Nevradni del.

Skerbite za ljudske šole.

Hišni gospodar je enkrat vse svoje otroke, celo družino, ki je poprej pri posebni mizi kosila, k svoji mizi povabil, jim obilno narboljši jedi ponudil rekoč: veseliti se, zaupam pa, de se boste po pameti obnašali. — Povabljeni se okrog mize vsedejo in začnejo jesti. — Pa, kaj se je zgodilo? — Po trije, po štirji sežejo v eno skledo, eden drugimu kos kosa mesa kregata, hlapci so v kratkim pijani pod mizo padli, hrup in prepir celo hišo stresa. — Ko gospodar tako obnašanje zagleda, ga jeza zgrabi in kes, de je svoje dobrote nevrednim ponudil, poprej ko bi mislili, je vesel dan minul, in ojstra navada pretekliga časa se je spet začela.

Kaj pa hoče tukaj ta pravlica? — Zvesto zerkalo je našiga obnašanja v letu 1848. — Dobrovoljni in milostljivi cesar Ferdinand je vse milione svojih avstrijskih otrok k cesarski mizi povabil, ne samo zlahtni gospodi in plemenitim visokorodnim, ne le temu ali unimu narodu je dal kako posebno pravico, vsim, nizkim, visokim, revnim, bogatim je bila odperla pot enakopravnosti. — Kaj se je pa v tistim letu zgodilo, kako so se mnogoferi novooprosteni obnašali, in kake navade so se

sploh vpeljavati začele, — nas je skušnja učila. — Marsikteri je kozaric nove svobode preveč napolnil in prehitro izpraznil, ki zdaj v prezgodnim grobu spi, ali pa v hudi ječi nesrečen morebiti za celo življenje premišluje, kam ga je razuzdana sla pripeljala. — Blagor nam, če se iz ptujih nesreč kaj dobrega in koristniga naučimo.

Modri in skušeni možje so tudi od začetka premembe samoderžne vlade v vstavno prerokovali, de je potrebno zlo varno in počasi naprejštopati, ako se hudimu potresu ogniti hočemo, so si pa zato silno malo hvale posebno pri mladosti pridobili. Sploh so oni terdili: Perva potreba je ljudstvo podučiti, de bo vsak državljan svobodniga cesarstva svoje nove dolžnosti popolnoma spoznal, in jih tako spolniti zamogel, kakor vstavna vlada posebno po pravici od vsaciga pričakuje. Dajte neumnim otrokam nož v roke, dajti jim ogenj za igračo — v kratkim boste žalostne nasledke vidili. Kako lepo se luč v tamnico sveti, tako strašna je bakla v roki beba ali hudodelnika, — dostokrat nesreča in poguba cele vasi. — Ako bi naši očetje za omiko ljudstva in podučenje mladih ljudi posebno v ljudskih šolah bolj skerbili bili, ni dvomiti, de bi se marsiktera napaka pretečenih let ne vidila več. Poduččen mož je večidel dober državljan, neumniga zamoreš še komaj po samoderžno, ne pa svobodno ali vstavno vladati.

Res je, veliko smo zamudili, pa še več storiti ostane. Prihodne leta bodo za srečo in blagor velike avstrijske države tako imenitne kakor te, ki smo jih doživeli. — Občine ali županije so že sploh vstanovljene, mnogo pravice pa tudi dolžnosti in opravkov jim jenaloženih, ktere so do zdaj cesarski vradniki preskerbovali, treba je umnih županov in udov občeniga zbora. — Morebiti bo v kratkim vlada zbere kronovin in potler vesolni avstrijski državni zbor za vravnavo, premembo ali poterjenje dozdajnih postav skupej sklicali. Za vse to je treba umnih zlo razsvitljenih poslancev, ki bojo spoznali, kaj nam je koristno, ki bodo dovolj serčni zoperstavke premagati, ki bodo domoljubniga duha za slavo Avstrije se trudili. Zdaj ni več mogoče se v vsim na vlado zanesti; ako smo zares, ne le poimenu svobodni vstavni državljani, bo treba vlado v mnogoferi zadevi podperati.

Stvarnica ne dopusti nobeniga skoka, vse se le po domerjenim času zgodi. Mladodrevo boš lahko pripognil, stariga nisi v stanu. Vlada našiga cesarstva; posebno zdaj, ko je vstavna ali konstitucijna, potrebuje umnih izobraženih državljanov, kateri dolžnostim zvesto in domoljubno zadostijo ne zavolj strahu kaznovavne oblasti, ampak prepričani, de v svobodni državi ne vlada in kraljuje sila, ampak postava. — Ako si vošite pametne izobražene može, podučite mladenče, gotovo je, de jih boste v kratkim zlo potrebovali. V današnjem času ni zadosti, de bi državniki bili le pošteni ali pobožni, ljudstvo mora spoznati vstavno našiga cesarstva, postave c. k. ministerstev, ukaze namestnikov itd., mora spo-

znati dolžnosti proti cesarskim in občinskim vradnikam, de ne bode, kakor se je že zgodilo, svobodo v tem iskalo, de je vsakimu pripušeno vse storiti, kar hoče in kadar hoče.

Omika ljudstva je pa dvojna, namreč naravna, ki uči človeka dolžnosti proti Bogu, domovini, cesarju, vstavi in bližnemu, ona mu daje moč, stanovitnost in serčnost zoperstavke premagati, in po Kristusovim povelji ne le na samiga sebe gledati, kakor je sploh navada. — Druga bolj posvetna mu oznani blagostanje pridobivati, pridelke polja, doneske lastniga, rokodelniga ali umniga opravila povikšati, ona ga uči pravo od kriviga ločiti, politiško prostost koristno za sebe in druge državljane rabiti. — Dajte ljudstvu obojno omiko, in mu bote bolj koristili kakor z dnarjem, ki v rokah preurno zgine, kakor z praznim govorjenjem, (po navadi našiga časa) kakor z besedami, ktere množica komaj zapopade, in ki ljudstvo dostokrat od prave poti v hude reve zapeljejo.

Akoravno ni mogoče čudežev delati, in celi narod na enkrat spremeniti, nam v prihodno obilno pripravljati in storiti ostane, de nas naši vnuki ne bojo tožili. — V letu 1849 je med 60.571 za šole pripravnimi otroci le 19.159 šole obiskovalo, tako de na stó jih le štejeemo 31, deležnih dobrote uka. — Kaj se godi pa z drugimi? — Kako divji in neobtesani rasejo, dokler se več omikati, in ko so dorašeni tudi vladati ne dajo. — Kolikor več šol boste odperli in ohranili, toliko manj potepuhov in vlačug bote imeli zvnaj ječ ali pa v tamnicah zapertih rediti, toliko manj bo škoda, ki jo zdaj morate terpeti od tatov, roparjev, požigavcov, goljživih ljudi itd. Vsi naši sosedi nam pričajo: Krajncam je umdan, na nas je tedaj to hvalo zaslužiti, podučimo našo mladost, de bo med narodi Slave ko svitla zvezda slovela.

Vsak ve, de je šoli treba — učnika, učnik pa hoče — živeti, in de zamore s pridam učiti — mora vunder brez silnih skerbi živeti. Žalostno je slišati, kakšne tožbe oznanujejo učniki ljudskih šol nezadostniga plačila, ne samo žalostno — sramota je, de marsiktera vas bolj skerbi za gmajnskiga pastirja, kakor za tistiga moža, ki dragi nebeški dar — otroke — na dušno pašo vodi. — Naj si našo opombo dobro vtisnejo posebno občine, napis tega sestavka: Skerbite za perve šole. Ne bo pretežko, če bomo ravnali po geslu našiga svitliga cesarja: Viribus unitis (z edinjenimi močmi). Melcer.

Austrijsko cesarstvo.

Krajska.

Dopis iz Noviga mesta. 11. januarja 1851 so bile to leto v Novemestu pri deželnem sodništvu perve javne obravnave.

Od treh obravnav je ena zadela prestopek postave zoper telesno varnost po §. 183 družiga dela kazenskiga zakonika. Bila je sledeča:

14. junija 1850 se je pasla živina Jovana M. na zarcah Jovana T.

Ko hoče poslednji tujo živino z svojo ženo T. odgnati, pride Jovan M. z svojima sestrama Jero in Nežo in z bratom Petram M. zraven, in prvi, namreč Jovan M. udari z kolom Jovana T. čez herbet in njegovo ženo Nežo T. na glavo, de se zgrudi; potem ji Jera M. na persi poklekne, in jo z pestjo tako po nosu nakreše, de ji zlo kri iz nosa lije in de zdravnik zagotovi, de je bila precej hudo poškodovana.

Akoravno sta zatožena terdovratno tajila, je bil vendar po prisegi poškodovanih zakonskih z dano roko in po prisegi priče Helene P., ki je vse poterdila, kar sta oba zakonska pripovedovala, od c. k. sodništva v Šmartnu zatoženi Jovan M. zavolj prestopka postave zoper telesno varnost po §. 183 družiga dela kazenskiga zakonika v dvomešni, Jera M. pa v osemdnevni zapor obsojena, zraven tega jima je bilo tudi naloženo obravnavne stroške povernuti.

Zoper to razzodbo se je le Jera M. pritožila, in akoravno se je tudi pri obravnavi pri c. k. deželnem sodništvu izgovarjala in si prizadevala pokazati, de je nedolžna, je vendar na podlagi jasniga pričevanja zoper njo po razlaganju deržavniga zastopnika, sodništvo pritožbo overglo, in razzodbo prve stopnje poterdilo.

Ta in obe drugi obravnavi so se naglo in redno v slovenskem jeziku izpeljale.

Koroško.

Tukajsne visokovredne gospe nune Ursulinarce so že pretečeno leto nektere deklice u slovenskom jesiku podučevale. Veselo je blo pri skušnji mlade deklice — tvrde Nemke — viditi i slišati, gladko slovensko brati, lepo i pravilno na tabli pisati, celo slovensko slovnico iz glave povedovati. Na mizi je tudi ležalo nekaj knjižic (thek), ki so jih pridne deklice s lepimi sostavki bile napolnile. Šle so te zale knjižice od rok do rok, i vse se je čudilo, da se deklice tako hitro slovensko učijo. Letas se je še čez 20 učenk za slovenski nauk oglasilo; se ve, da celo mesto od tega govori, i vsi, posebno starejši deklic, za to visokovredne gospe hvalijo. — Slovenski pridigovavec i nuški spovednik, visokovredni gospod Janez Kometar je to hvalevredno reč na noge spravil, i pri tem nauku gospe nune podpira. (Bčela.)

Štajarska.

V Celju se slavensko bravno društvo ustanovljuje, ki ne bo le časopisov, ampak tudi druge reči v bravnico jemalo.

Avstrijska.

15. t. m. so se na Dunaju porotne obravnave začele. Perva obravnava je zadevala hudodelstvo zažiga in prestopek nezvestobe.

* Avstrijska armada, ki se je na Holsteinsko napotila, je že reko Labo prestopila.

Horvaška.

V „D. Ztg. a. B.“ se piše od nemira v Zagrebu iz Dunaja, ravno tako tudi v „Allg. Ztg.“ od nemira v Reki, kteriga so ondi Hervati storili. Na teh marnjah pa ni ne besedice resnične; take kvante le protivniki Hervatov, ki so za Avstrijo in cesarja vse storili, zmišljujejo in jih černijo.

Česka.

(Porotna obravnava v Pragi 9. januarja 1851.) Pričijoči od sodnije: svetovavec višje deželne sodnije, dr. Strobach predsednik, svetovavci deželni sodništva Asman, Dvorak, Kavala, Stepanek, sodniki, avskultant Neustupa pisar; od deržavniga nadomestništva: generalprokurator Hikiš.

Zatožen je Jožef Petran umora, zagovarja ga J. U. dr. Frič. — Predsednik začne ob-

ravnava z krepkim govorom v českem jeziku, v kterem važnost noviga očitniga ravnanja v kazenskih pravadah razloži; ravno tako tudi govori deržavni namestnik v českem in nemškem jeziku. V sobi je vse tiho, pa vse polno.

Ob 9^{3/4} se začne prav za prav obravnava. Sodništvo odstopi z prišlimi porotniki. Porotniki se izvolijo. Ko se porotniki vsedejo, naznani reč pisar. — Jožef Petran je zatožen, de je svojo ljubo, Marijo Palo umoril. Star je 29 let. Doma je iz Dobrihovice in je imel še sedem bratov in sester. Ko je bil še le v drugem letu starosti, mu je že oče umerl. V šolo je le nekaj časa hodil in se ni naučil ne brati in ne pisati. Potem je služil na kmetih pri več gospodarjih za hlapca in poslednje leto pri Vencelnu Vlaška v Lety-u.

Iz preiskovanja, tožbe in lastnega obstanja se sledeče pokaže: Jožef Petran je prišel večkrat v kerčmo, kjer je bil ples in godci, se ondi leta 1848 z Marijo Palo soznani in vanjo zaljubi. Iz začetka skoz pol leta je vsak teden le enkrat k njej prišel, pozneje, ko je bil pri Vlaška-u sam v službi, jo je večkrat obiskoval. Poslednjič bi jo bil imel že vzeti. On ji da v ta namen 24 gold. srebra spraviti. — Pa ona mu je postala nezvesta.

Poleti 1850 so prišli vojaki polka Wohlgemuth v Lety, nekaj njih je stanovalo pri gospodarju, pri kterem jo Marija Pala služila. Deklica se z njimi kmalo soznani in jim postane preveč prijazna.

4. augusta jo obiše Jožef Petran spet, ona pa noče z njim govoriti in se od njega obernene. Oba se razpeta, in kmalo potem najde žatoženi nekiga vojaka samiga pri njej. Zatoženi pravi, de mu je bilo silno težko, de bo znabiti mogel za tujo kri skerbeti, on gre in ne pride do 11. augusta več k njej. Ta dan, bila je nedelja, je bil v Lety pri zjutrajni božji službi in pozneje pri velki maši. Opoldne opravi konje gospodarja. Zvečer gre z svojimi tovarši v kerčmo, kjer so skupej deset bokolov ola in pol poliča žganja popili. Oni so bili veseli in tudi on se je veseliga delal, ker ni hotel, de bi bili drugi vedili, de ga njegova ljuba žali. Ko je bilo že pozno, gredo vsi njegovi tovarši in on sam ostane, in se na klop vleže, pa ne ve, če je zaspal ali ne. Ko vstane in iz kerčme gre, je čuvaj ravno drugo uro čez polnoči naznanil. Pred njim je tudi nek desetnik od polka Wohlgemuth, kterimu je njegova ljuba prav prijazna bila, kerčmo zapustil. On gre za njim, in vidi de ta, ko k stanovanje njegove ljube pride, na okno poterka in de mu ona odpre. On tudi poterka, pa ona ga ne pusti noter. To užge v njem strašni ljubosum, vse v njem gori in on sklene, njo in samiga sebe končati, kar mu je že v kerčmi v glavo padlo. On gre domu, se preobleče, nareže škope, napase konje in opravlja druge dela, de se dan napoči, brez do bi se bil vlegel. Zjutraj ob petih stoji pri odpertih vratih, koravno Marija Pala in nje prijateljica Ana Širl z kosama na polje greste, graharco kosit. Ana Širl spregovori: „Glej, tu stoji!“ in Marija Pala ji zaverne: „Kaj mi je mar?“ To je Petran slišal. Koj potem zapoje Marija Pala veselo pesem. Petran je menil, de ga zasramuje, in to ga je k sklepu še bolj napeljalo. On gre toraj hitro za njo, jo doide, jo z levo roko krog vratu prime in prosi: „Za božjo voljo te prosim, ne žali me tako, ti si le huda name, ker so soldatje sem prišli.“ Dekle ga je pa preč gonilo. To ga zdraži, on tirja, de naj mu denar nazaj da, kteriga ji je dal hraniti. Ona mu to odreče in pravi, de mu denarja noče dati. Na to z desno vzame iz žepa nož, kteriga mu je Marija Pala sama kupila in ga ji v vrat zabode. Ko se brani, ga ji v drugo v vrat zasadi. Na to se ona zgrudi. De bi

dolgo ne terpela, se nož v spodnji del života zasadi, tako, de ji je nekoliko čeva ranil. Na pol mervto pusti in leti k vodi, de bi na drugo stran prišel. On se izzuje in sleče, de bi čez prišel, ali voda je bila pregloboka, in on se verne. Ves zmešan popusti obleko pri vodi in jo potegne proti Černoviču. Tu ga nek njegov tovars, Bambas po imenu ustavi, on koj obstoji, kaj de je storil, pripeljejo ga v županijsko hišo in odtod v Königssal k sodnij.

Dopoldanska obravnava se je ob eni popoldne končala. Zvečer je terpela od 4 do 8^{1/2}. Trinajst prič se je zaslialo.

Ker je Petran sam vse obstal, niso pričie nič posebno noviga od njega razodele. Bolj zanimiva je razzodba krožniga zdravnika dr. Birmana in mestniga zdravnika, dr. Straserja. Oba sta se od ranjenja takole izrekla:

Ker je mervta na rami na več mestih ranjena, se zdi, de se je zlo branila. Smertni ste bile obe rani na vratu. Ker je kri zlo tekla in se sterdila, je gotovo, de je bila na vratu še živa ranjena. Sicer sta se dva znamnja bolesni v truplu našla, namreč prevelika vranca in raztegnenje desniga serčniga predala, pa zavolj tega bi ona ne bila umerla. Rani na vratu ste bile pa na vsako vižo smertne, ker ste skoz žlezo šle in sapnik prebodle, tako de se je kri v pljuča vlila in deklico zadušila, kar se je tudi pri raztelesvanju pokazalo.

Zunajne zadeve niso smerti naključile ali pohitrile, ker bi se to moglo viditi, tudi zdravniška pomoč bi bila zastoj. Rana v trebuhu ni bila smertna. Iz ostnatih kotov ran se zamore skleniti, de je bilo smertno vrodje ostnato.

Potem pričajo prejšni gospodarji od Petra-na, de je bil vedno pobožen, priden in hranljiv. Na to se prebere njegov zadržanski list, kteriga mu je občina dala, kakor tudi kersten list, iz kteriga se vidi, de je marca 25. 1824 rojen.

Zatožen je bil pa bolj vesel kakor žalosten.

O petih zvečer je začel gospod deržavni namestnik tožbo razlagati. Predmet tožbe je to, de je Petran svojo ljubo Palo z namenam, jo umoriti, dvakrat na vrat smertno ranil, in ji tudi v trebuh nož zabodil, in na tako vižo umoril, se je toraj umora kriviga storil. O prvem delu so sodili porotniki, o drugim sodniki. Pervi del se razdeli s tri vprašanja, namreč:

1) Ali je umerla Pala silne smerti in sicer zavolj storjenih ran?

2) Jo je Petran ranil?

3) Je to s hudobnim namenam storil?

Nad nobenim teh vprašanj se ni moglo dvomiti po pričevanju prič in umetnikov in drugih okoljsin.

Dr. Frič tedaj zagovarja zatoženiga. Akoravno je res, de je zatoženi morivec, se vendar ne more terditi, de je umor namenjen bil. Pri tem pa ni zadosti, de on to terdi, ker vedenje Petra-na temu zopergovori. Zagovornik se pa posebno na to upera, de zatoženi sam sebe ni mogel premagati, de ni vedel, kaj de je delal. Na to deržavni namestnik odgovori, ki poterdi de je bil Petran ves napet, in de je to zanj zljajšljiva okoljsina, de bi bi bil pa popolnoma zmešan, se vidi, da temu ni bilo tako. Nato se dr. Frič na človečnost obernene.

Potem ponovi gospod predsednik celo obravnava ob kratkem, na to se podajo sodniki v stransko izbo, kjer sledeča vprašanja sastavijo:

1) Je zatoženi Jožef Petran kriv, de je svojo ljubo Palo 12. augusta 1850 dvakrat z nožem v vrat smertno ranil z namenam jo umoriti, in ali ji je iz ravno tega namena nož v trebuh vtaknul?

2) In, ako se to poterdi: Ali je bil zatoženi takrat, ko je to počel, tako zmešan, da ni vedel, kaj je delal?

Potem ko so se porotniki čez eno uro posvetovali, so odgovorili na prvo vprašanje vsi: „da“, na drugo pa deset zoper dva „ne“.

Potem predloži državi zastopnik smertno kazen in sodništvo tudi to kazen spozna in mu naloži obravnavne stroške povernuti.

Moravska.

Iz Jamnica se piše, de ondašnje male občine prav marljivo skerbe za ljudske šole. Učencov je sila, toliko, de učeniki svoji dolžnosti ne morejo zadostiti, in pomagavcov pomanjkuje. Zgodovinske bukve grejo po občinah iz roke v roko. Samo v Kamnici je 500 učencov in le en učenik z enim pomagavcem, ki ne more v dveh ozkih stanicah otrok podučevati kakor bi bilo potreba.

Tuje dežele.

Bosna.

Iz Bosne se v „Reichsztg.“ 31. decembra piše:

28. t. m. pokličje namestnik deželni ga poglavarja Abdi paša vse imenitne Turke in kristjane Sarajeviga predse, jih nagovori in jim naznani, de bo novoizvoljeni bosniški vezir Hairedin paša 30. decembra v Sarajevo prišel; vse štacune imajo ta dan zaperte biti in prebivavcov naj ga obilno sprejme. Oberne se k Turkam in reče: Ko je Ali paša Stolcevič iz Mostara sem prišel, ga ni le vas sila veliko sprejelo, ampak vi ste tudi svoje žene z saboj vzeli, ki so clo otrok v naročju nesle, to vlada dobro ve; — kar zadene oddajo orožja, se ga je sila malo oddalo, ali on bo ostro skerbil, de se bo to povelje spolnilo; — potem zapove Sultan, de noben podložni ne sme družiga podložniga psovati, vsi so si enaki, zatoraj tudi prepove koga gjavra, Vlaha itd. imenovati v znamenje, da so si vsi jednaki.

Muzlim ne more in ne bo, dokler je muzlim enakosti terpel, in zavolj tega tudi zdaj gjavra bolj čerti, kakor le kedaj, ker vse zlo le od tega izvira, pod zlegam pa on razume vsak napredek, vsako novo reč. Zloba bosniških Turkov je — če tudi na tihem — do verha skipela. Pred pol letam so bili oni še gospodje in zapovedovavci, nobeden jim ni zamogel kaj zapovedati; naredbe vlade so po svoji volji spolnovali ali jih celo v nemar pušali; in zdaj, kako se je naenkrat vse spremenilo! Armada zapoveduje, ki postavam veljavnost daja, upornike kroti, poglavarje zapera, sinove dežele v vojake sili in se nosi, kakor de bi bila v deželi sovražnikov, kristjan ima s Turkam enakoopravičen in ne zatret biti; popred svobodni muslim mora davke plačevati; rajtinge položiti, keršansko omikanost terpeti in za storjeno krivico ima celo kaznovan biti! On naj ljudi druge vere spoštuje in s tem, kakor meni, lastno vero zatajuje, od tod njegov upor, njegova zloba. Misli ga obhajajo, de se bo s tem izlam podkopal, ki se zares z napredkam ne veže.

30. opoldne pride novi vezir Hairedin paša v Sarajevo. Seraskier ga sprejme celo armado v spremstvu mnogih vradnikov in mestnjanov pol ure od mesta. Uhod je bil slovesen in vezir je smel zadovoljen biti.

Ravno zdaj se je tudi drevo, na katerem se ima c. k. avstrijska zastava vihrati, na hiši konsula po konec postavilo, čemur so se zlo čudili.

Bližnje ulice so radovedni gledavci napolnili, in ko se je drevo ravno po koncu postavilo, se je začelo s topovi streljati v čast novimu vezirju. Turki, ki so v mesto z vezirjem prišli in drevo zagledali, so se temu čudili,

in kmalo se raznesejo po mestu vsake sorte smešne pravlice od tega drevesa. Turki menijo, de so gjavru prodani in izdani, drugi pravijo: de se ne bo zastava obesila, temuč križ in zvon, eden vender je terdil, de drevo ni dovolj lepo narejeno, treba je, de se z kervjo konsula pobarva. Reči moramo, de ta les muslima zlo straši in mu velike skerbi dela, kar je popolnoma verjetno, ako se izobrazenje tukajšnjih Turkov premisli. V Bosni še nikdar ni bilo stanovitniga konsula, prebivavei od tega nič ne vedo; še mnogo pašatov tega ne razume; razun tega so podpihovavci napravu c. k. general-konsulata v to porabili, de muslima še bolj dražijo, ker pravijo, de bo zanaprej tujec tukaj vladal in raja podperal, de se turško vladarstvo konča. Kakor nepomenljiva se nam ta reč tudi zdi, pa ravno tako važna je za Bosno. Včeraj in danes pozdravljajo noviga vezirja vradniki in drugi imenitniki. Hairedin paša je majhine postave, njegova zunajna podoba nima nič posebniga, njegov obraz kaže, de je dobrodeljen, njegov pogled ni ošaben in ne resen, vedno se posmehuje. Pozdravljali so ga po staroturški navadi. Te zunajne znamenja sužnosti viditi, ni prijetno. Vsak ko je prišel in šel, je moral pred njim z levim kolenam poklekniti in mu obleko poljubiti, med tem ko Hairedin paša nikogar ni pozdravil. On je rekel, de ga oba vladika gerske vere v Hercegovini nista zlo prijazno pozdravila. Na to se mu je odgovorilo, de to ni znamenje, de ga ne spoštujejo, ker tamošni prebivavci že mnogo let ediniga Ali pašata Stolceviča poznajo, so njemu pokorni, in de niso nikdar v deželi kakiga družiga vezirja vidili in ga pozdravili, de toraj niso njega poznali, in de se jim mora to zavolj tega odpustiti.

Bosniškim frančiškanam, ki so ga prišli iz samostanov pozdravit, je djal, de je z katoliški zadovoljen, ker so zvesti Sultanu in le to obžaluje, de so tako neizrečeno ubožni, kar se bo pa, tako upa, vse poboljšalo. Vezir je katolsko duhovšino veliko bolj prijazno sprejel kakor gersko.

Turkam je bil precej oster zavolj dogodb v Bosni in je pokazal, de ima duh Seraskiera. Pravijo, de je rajo iz Drinopolja večkrat vlado prosil, de bi bila Hairedin pašata ondi pustila za vladarja, ker je dobro z njimi ravnal.

Število ujetih se dan na dan množi. Zdaj jih še ne morejo v Carigrad poslati, ker se morajo popred njih dolgovi in druge zadeve v red spraviti; potem bi bilo treba za to več vojakov spremljevalcov, kakor jih Omer paša zdaj zamore dati. Eden ujetih, Mahmud Alai beg, ki je že zlo star, je umerl.

Arnavta Bin Basia, Kariman bei-a je Seraskier poslal v Albanio, de bo iz rodu Tosga 2000 Arnavtov vojakov nabral in naglo z njimi v Bosno prišel.

Branivec Konjice, Skender beg je zadel na lepo turško deklico, ki jo je za ženo vzela.

Muselim Hadgi Jakub beg, kteriga so vstajniki iz Bihača spodili, je prišel v Sarajevo, in zdi se, de mu je Seraskier udan. Mnogo se pripoveduje od stanja v Mostaru in Buni, kar jasno kaže, de Ali pašata vstajniki ne derže zapertiga, ampak de on s tem le dela, kakor de bi bil vladi udan. Akoravno ga mnogi zagovarjajo, se bo vender le kmalo pokazalo, de je on glava cele vstaje, zatorej so ure njegoviga vladanja štete in Hercegovina si sme srečo vošiti, tega 85 let stariga, pa delavniga trinoga zgubiti.

* Iz bosniške meje se piše 12. t. m., de so prebivavci Bune, ko so vstajniki tje prišli, svoje hiše odperli. Vezir je v Dubravi. Ako bi sila protila, se ima na dva strela raja Stotaca in Pacitelija v Gubrici zbrati in vstajnike napasti.

Rusovska.

Na Ruskem so v letu 1849 1,055,882 otrokam kozé stavili. Zdravnikov za kože staviti je bilo 8450. Do 1. januarja je bilo v celi državi 7954. V javnih, na državne stroške preskerbljenih bolnišnicah je bilo 737,442 bolnikov, od kterih jih je 609,564 ozdravelo, 91,545 pa umerlo. Do 1. januarja 1850 je bilo v celi državi 714 lekarnic, in sicer v glavnih mestih 77, v okrožnih mestih 150 in na kmetih 487. Pridelki so znesli 145,446,526 četvert. Za podporo manjših posestev se je 577,951 rubeljev porabilo. Žita za zagotavljenje ljudstvo preživeti je bilo shranjeniga 15,848,739 četvert, in denarja za 8,949,742 rubeljev in 73¼ kopek. Zraven tega je bila drugod za ubogo istinga za 983,051 rubeljev 89¼ kopek naložena in žita je bilo skranjeniga 109,714 četvert. Novih somnjev se je med letam 134 dovolilo, namreč 25 v mestih, 109 pa v vaseh. Bark se je na morju 22 potopilo, na vodah in v vodotokih pa 77. V podporo pogorelim in na drugo vižo v škodo prišlim se je iz državniga zaklada 464,058 rubeljev in 20¾ kopek izdalo. Istinge javnih ljudomilih naprav so znesle 75,412,457 rubeljev 33½ kopek. Razun tega je bilo v 18 okrožjih 46 ljudomilih naprav, ki so se zderžale na stroške občin. Roparij se je, ako kavkaske dežele izjamemo, 140 zgodilo, požigov 30, cerkvenih ropov 91. Konjskih tatrov, ki se s tem prežive, se je 47, in drugih 635 zaperlo. Umorov se je zgodilo 1216 in samomorov 1622. Otrok se je razun glavnih mest 2267 živih in 207 mertvih odložilo. Napravilo se je pet novih buknotiskarnic, dvanaest kamnotiskarnic, vstanovilo se je pet občnkoristnih društev: v Odesi, Kerzonu, Viatki, Tevru in Čuji, potem pevska družba v Revalu. Potnih listov v zunajni svet se je 354 dalo; število vsih jetnikov skupej je bilo 173,868. Mestni dohodki 624 mest so znesli 9,095,535 rubeljev 58¾ kopek, izdaje pa 8,076,922 rubeljev 20½ kopeke. Za polepšanje mest in za občnkoristne stavbe se je dalo za glavne mesta in za Odeso 1,000,000 rubljev. Tujcov je bilo na Ruskem 46,988, njih je 638 ruskih podložnih postalo. Rimskokatoliških duhovnov je bilo 3326, cerkvá in kapel 2512. Katolčanov je bilo 2,847,004 Armencov gregorjanskih, 367,075, katoliških 18,461, protestantov 1,729,386, reformiranih 37,012, judov 1,189,808, mohamedanov 2 milj. 320,810, lamaitov 190,092, in razne vere 163,130; vsi drugi so rusko-gerske vere. Med letam je prestopilo k ruski veri 1473 rimskokatolčanov, 11 gregorjanskih Armencov, 2703 protestantov. Nekristjanov se je spreobrnilo: 1882 judov (od teh 1787 k ruski, 66 k rimsko-katolški, 29 k protestantski veri), Mehamedanov 847 (k ruski veri 828, k rimsko-katolški 1, k greg. Armoncov 48). Paganov 1150, vsi k ruski. Protestanti so trije v rimsko-katolsko vero stopili, katolčanov pa 47 k protestantizmu.

Poljska.

„Czas“ naznani, de je društvo za pogorele v Krakavi 11. t. m. sklenilo, spet 144,000 gold. podarjenih denarjev razdeliti. Ta znesek stori šest percentov cele škode.

Nemška.

Knez Schwarzenberg in Manteuffel sta se — kakor „Deutsche Reform“ naznani — glede prihodnje nemške središnje vlade porazumela.

* Pripoveduje se, de bodo v Draždanah avstrijski in ruski cesar in pruski kralj se snidili.

* Na Schleswig-Holsteinskem je sovraštvo ponehalo, ker se je schleswig-holsteinska vlada tirjanju avstrijskiga in poruskiga komisarja podvergla.

LEPOZNANSKI LIST.

Sočutje.

Se mi sanja? je resnica?
Komej zapopadem sreče.
Zopet gledam tvoje lica
Tvoje lica tak cveteče.
Niso sanje, je resnica —
Saj sim te objel, devica.

Vunder čas ločenja mine!
Sim objel jo ljubeznivo,
Njo, na katero sim z daljine
Stokrat mislil, ah, tak živo.
Vsaki dan se mi je zdelo,
Da te gledam zmir veselo.

Je tančica bela krila
Te, kot lilijo o cvetju,
Ter okroglo si vabila
Z glasovira k sladkem petju
Slavcu sladkor podajala,
Rože tvoje polivala.

Pa odkar so rože v cvetju,
Ni mi dano, kar ni dano
Gledati o dušnem zretju
Tebe radosti navdano.
Ni mogoče, te v tančici
Misliti in v veselici.

V črnem krilu pogleduješ
Milo, žalostno mi v lice,
Zdi se mi, da tak zdihuješ:
„Zbrisi, ljubi, mi solzice.“
In ah, glej neznane čude
So resnične sanje hude.

Rožice tvojih lic so vele,
Z grenko roso jih polivaš,
In lepote tvoje bele
Z černo svilo mi zakrivaš.
Ktera se prederzne reva
Te objeti, rajska deva?

„Ah, kar gledam cvetje rožec
Več ne moram bit' vesela,
Mi zaspi moj bratec božec,
Ko je roža cvetel jela.
Me tolaži, o moj ljubi,
O neznani moji zgubi.

Ne žaluj tak zlo, dušica,
Jez z teboj se zdaj pobratim,
Dokler z bratom se devica
Ne zjediniš v raju zlatim.
Vkup živela bova srečno
Gor v ljubezni sladki večno

Čas meji le naj telesa
Ne meji ljubezni naji
Z trupla tu me že v nebesa,
Dviga misel ta naj slaji.
Večno se ljubila bova —
Raj in večnost sta gotova.

Je ljubesen me ognjena
Trupla tu že oprostila,
Kjer z daljine moč je njena
K tebi dušo mi nosila,
Da z teboj sim živel, zorna
Ona res je čudotvorna.

Loči trupla kraj v daljini,
Ločit najnih duš ne zna ne,
Kjer ljubezen naj zjedini
Tud v daljini duše vzgane.
Ločen sim z teboj se snidil,
Raj in žalost tvojo vidil.

Časa in daljine mejo
Perst telesna duši stavi,
Pa ljubezni ne razdrejo,
Njo naj duša prosta slavi.
Ta nad čas in kraj me vzdiga;
K zgolim me duhovom dviga.

Planjavski.

Čudna prigodba.

Na južnem štajarju blizo horvatske meje je živel pred 12 letmi siromaški bajtar. Vertec, na katerem se zdaj hišica stoji, in košček zemlje je bilo vse njegovo imetje. Bil je sila marljiv sadjorejec. Kerkolj je praznega mestica sapazil, ga je na mestu s kakim cepežem zapadil. Marljivost mu je pa tudi verlo koristila. Ako mu polje obrodilo ni, je imel dostikrat sadja na kupe. —

Al pri vsem tem ni bilo pri njem nobenega teka, nobenega blagoslova. Kak marljivo je po zemlji ruval, i neprenehama po gorah i dolinah za živežem plazil: ravno tako nevljuden in neotesan je proti sosedom bil. Ni mu smela kaka živad pred steno priti, ne živinče na trato stopiti, ga je že po vsih žilah strašna jeza lomiti začela; kljel je vselej, če je mislil, da se mu kaka škoda godi, i hrup besedi se je grozovito po vesi razlegal. Rekli so mu zato povsod, da je „sivi hitrec.“

Na enkrat začne bolehati. Hudi kašelj se ga prime, od dne do dne bolj oslabuje na persih — jezik vendar ni nehal po stari navadi se gibati. Mnogokrat so mati pripovedali, kako se je „sivi hitrec“ sklučen i polaman po celem truplu težkoma vlačil pod drevje, i ko je sadje dozrevalo, pol dneva tamo čepel, i marljivo poslušal, kadar i kde bi vetrice zapihnil, i kaki sad iz vejice stresil. Kar je okolj njega ležalo, si je s berglami k sebi privabil, kar pa doseči ni mogel, nad tem je skerbljivo čuval, kot mačka, ki vlovljeno miš pisano ogledava, dokler se je polastiti nemore. Če se je pa velika nesreča pripetila, da se je neumno živinče zaželjeno stvar ukrasti prederznilo, ga je mahom neizrečni jad na noge vzdignil, i bezupno na persa se bijoč je začel vpiti i preklinjati, da je bilo groza no strah ga poslušati. — Tako je živel ovi človek, nesrečna žertva svojih divjih strasti, skoz tri leta v tem tužnem stanju. Zadno leto mu počne vedno hujsje prihajati, i pred ko rumeni žarki poletnega sonca zemljo ogrejejo, se ni več s postelje geniti mogel. Zdjaj so še le domači starca s celo njegovo sitnostjo spoznali. Nigdo mu ni mogel vstreči: gnjevljivost, s katero se je čez vsako naj manjo stvar, če mu ni po volji izšla, razljutil, jo bila znak grozovitnega razpora, ki ga je v sercu grizil. Med tim nastopi jesen. S vsakim dnevom postaja vetrice neugodnije, listje na dvehju pozuti, — pa tudi, bolnikov obraz obleduje i upada od dne do dne.

Bilo je na večer vseh svetnikov. Iz treh cerkov ravno zadoni milo petje zvonov, probudivši v persah kerščenikov sladko sočutje od onih ki že v maternem krilu zemlje počivajo. Na jasnem nebu migla tisuč i tisuč svetlih zvezd, iz vsakega okna se bliska vesela luč, i po hišah se sliši žuborenje molčih ljudi. Tihi mir pokriva gore i doline. Le tedaj pa tedaj zahrumi slovezno bučanje zvonov, ki ga je veter po zraku zibal. Zdjaj se začne bolestinik u bajti počasi iz postelje vzdigavati, malo se počine, potem se ozira s jasnim licem okolj sebe, i prosi blizo stoječe, naj mu z postelje pomorejo. Ko stopi na noge, čini dva tri korake, i k vratam se krene. Zet se mu hoče vstaviti, ga pita, kam da četi. Starce mu glasno i serdito odgovori, zakaj tak neumno pita? Ali ne ve, da je bolniku zdravo, ako se u čistem zraku maličkaj odehne? Vsi potihnejo, starce zapre vrata za seboj — gre vun — i došel ni nigdar več nazaj. Nekoliko trenutkov čakajo in čakajo, i ko ga le nazaj ni, grejo s lučjo za njim, iščejo okolj voglov krog in krog — pa od starca ni bilo ne duha ne sluha. Strašen hrup vzdignejo zdaj vsi, kličejo sosede na pomoč, i pripovedajo jim, kaj se je ravno zgodilo. Ovi se s pervega smeji, ker se jim je nemogoče zdelo, kako bi bil njihov stari sosed, ki se že tako dolgo s postelje genil ni, zdaj na enkrat tako šibke noge dobil. Gledajo, kličejo ga po imenu na vse gerlo, preiščejo vse kote, — al vse zastonj. Zdjaj začnejo tudi ti s glavami kimati i vsaki plašljivo leze v svojo hišo. Ko se beli dan zazori, je že bilo vse na nogah. Spet ga grejo iskat, preveržejo vsako slamico; potem se podajo k vodi, ki blizo te vesi teče i katera ni večja, ko sreden potok, iščejo tudi ovde, gor i dol, al najti ni bilo nič. Čudno se sadaj vsim dozdevati počne, sterme ogledava eden drugega. Pregledajo tudi bližno hosto. Pa vse je bilo zastonj. Nikjer ga ni bilo najti. Ova grozna novica, ko da jo je veter raznesil, se koj pa dalnih i bližih krajih razširi. Od mnogih strani, kakor se vselej pri tacih slučajih godi, se je glasilo, tu i tam smo ga videli. Pa vendar tudi to iskanje je bilo brez uspeha. Ja še zdaj ti neve nikdo od njegovih sosedov, ako ga pitaš, kamo li je ta te človek zginil, drugega odgovoriti, kakor: „H — i je prišel po njega.“

Tudi jaz, ki sim tedaj še doma pri svojih stariših bil, i starca soseda sam dobro poznal, ti neznam na tvoje radovedno pitanje, kako i kam se je zgubil, drugači odgovoriti, kakor si ravno čital, i kakor mi je še le pred nekoliko mesci njegova še zdaj živa hči pripovedovala.

— g — (Bčela.)

Slovstvo in umetnost.

Matija Majar nam takole piše: „Ruska slovnica, ktero marljivo spisujem, in s katero imam čedalje več veselja, bode pisana v ilirskom narečju, kakor moja Pravila in bode imela sledeči naslov: Železnica iz ilirskega narečja v narečje rusko, to je: Slovnica Slavenščine jugoizločne.“ (Bčela.)

* (Slavenski časopisi na Dunaju.) Pred letom 1848 na Dunaju ni noben slovenski časopis izhajal. — V letu 1848 je za kratki čas česki časopis „Vidensky posel“ izhajal. Od leta 1849 se je število slavenskih časopisov na Dunaju zlo pomnožila. Zdjaj izhajajo sledeči:

1) „Slovenske Noviny“ (slovaške), ktere sedaj vredujeta gospoda Ivan Lichard in Ivan Zaborski. Ta časopis že izhaja od družega polletja 1849.

2) „Vestnik deya Rusinov avstrijskoj deržavy.“ Vreduje ga Ivan Holovacký. Ta list je začel izhajati v letu 1850, in pride zdaj vsak teden trikrat na svitlo na celej poli.

3) „Vidensky dennik“, novine politične in književne; začel je izhajati drugega polletja 1850, in sicer pride razun nedelje vsaki dan na svitlo. Vredovan je z veliko skerbjo, sodelavcov in dopisateljev ima mnogo in se posebno na šole obrača po slavenskej Avstrii.

4) „Mirozrenie“ v bulgarskem jeziku izhaja v mesečnih zvezkih po dve poli naenkrat. Vreduje ga Jan Dobrovič. Začel je proti koncu leta 1850 izhajati. Donaša sestavke dogodopisne, narodopisne, posebno se peča z jezikoslovjem, bulgarsko slovnico itd.

5) „Vesna“ Ieposloven list, priložen vsak teden trikrat „Videnskemu denniku.“ Začel je še le to leto izhajati. Posebno se peča z slovstvom vsih slovanskih rodov.

* Pervi zvezek biblioteke dr. Miklosiča bo kmalo na svitlo prišel, ki bo zapopadel sestavke vsakorsnih slovanskih narečij, posebno staroslovanskega.

* Z pomočjo cesarske akademije se tiska v deržavni tiskarnici na Dunaju obisvno delo o starodavnosti na Talijanskem od Joana Kollarja.

* Nemški pesnik Vogel bo izdal ponemčene serbske pesme o Marku Kraljeviću.

* V Pragi se ravno natiskuje: „Stručni prirodopis“ pro mladež česko-slovansko z mnogimi obrazi. Spisal F. Ksaver Klement.

Zmes.

Lavantinski škof, gospod Slomšek je podaril za povzdigo Celjskega gimnazija 1000 gold.

Ces. kralj. loterija.

Naslednje številke so vzdignjene bile:

V Terstu 18. Prosenca:

31. 65. 42. 86. 57.

Prihodno srečkanje bo v Terstu 29. Prosenca in 12. Svečana.

Telegrafiško kurzno naznanilo deržavnih pisem 18. Prosenca 1851.

Deržavne dolžne pisma po 5	od 100 (v srebru) 95%																
» » » » 4 1/2 » » » »	82 1/2%																
Obligacioni avstrijskih pod in nad Anizo, českih, moravskih, silizkih, štajarskih, ko-roških, krajnskih, geriskih in dunajske visje kamorne urad-nije.	<table border="1"> <tr> <td>po 4</td> <td>od 100</td> <td>—</td> <td>gid</td> </tr> <tr> <td>» 2 1/2 » » » »</td> <td>» 2 1/2 » » » »</td> <td>50</td> <td>»</td> </tr> <tr> <td>» 2 » » » » » »</td> <td>» 2 » » » » » »</td> <td>—</td> <td>»</td> </tr> <tr> <td>» 1 1/2 » » » » » »</td> <td>» 1 1/2 » » » » » »</td> <td>—</td> <td>»</td> </tr> </table>	po 4	od 100	—	gid	» 2 1/2 » » » »	» 2 1/2 » » » »	50	»	» 2 » » » » » »	» 2 » » » » » »	—	»	» 1 1/2 » » » » » »	» 1 1/2 » » » » » »	—	»
po 4	od 100	—	gid														
» 2 1/2 » » » »	» 2 1/2 » » » »	50	»														
» 2 » » » » » »	» 2 » » » » » »	—	»														
» 1 1/2 » » » » » »	» 1 1/2 » » » » » »	—	»														

Bankne akcije po 1140 gold. v srebru.

Dnarna cena 18. Prosenca 1851.

V dnarju

Cesarskih cekinov agio (od 100 gold.) 33 gid.